

RECOMPTE HIVERNAL D'OCELLS AQUÀTICS I LIMÍCOLES A LES BALEARS, GENER 1992

Carlos LÓPEZ-JURADO*
Raül ESCANDELL**

Resum.- S'han comptat 17.689 ocells pertanyents a 51 espècies, observades en 38 localitats de les Illes Balears. Aquests resultats, comparats amb l'any anterior suposen un augment dels seus efectius en un 41%, amb 5 espècies més i 17 localitats d'àmbit local prospectades per primera vegada. Les espècies més abundants han estat: Fotja (*Fulica atra*) amb 4.455 exemplars, que representen el 25'1% de la població total comptada, i Coll-blau (*Anas platyrhynchos*) amb 2.480 exemplars (14'0%).

Summary.- *Winter census of Wildfowl and Waders in the Balearic Islands, January 1992.* 17.689 birds of 51 species were censused in 38 sites in the Balearic Islands. These results mean an increasing of its population in 41% if we compare them with the ones got last years, with 5 new species and 17 local sites prospected for the first time. The species that have been more abundant are the Coot (*Fulica atra*) with 4.455 individuals, that represent the 25'1% of the total censused population and the Mallard (*Anas platyrhynchos*) with 2.480 individuals (14'0%).

* Redacció i compliació. GOB-Mallorca. Verí, 1 3r. 07001 Palma

** Compilació Menorca. GOB-Menorca. Isabel II, 42. 07701 Maó

Presentació

Com tots els anys a Balears, s'efectuà durant el mes de gener de 1992 el recompte hivernal d'ocells aquàtics i limícoles. Aquests recomptes venen realitzant-se a Europa sota la coordinació del International Waterfowl Research Bureau. A partir d'enguany la coordinació del recompte a Balears, corre a càrrec del Servei de Conservació de la Naturalesa (SECONA). En la temporada que ens ocupa, el GOB fou contractat per part del SECONA i participà en tots els recomptes realitzats a les quatre illes majors.

Cobriment i metodologia

S'ha aconseguit un nou màxim de localitats visitades, que han estat 41, pràcticament totes les zones humides. Presentam a la Taula II, un total de 38 localitats visitades amb resultat positiu (92'6%), desset més que el 1991. Les localitats prospectades amb resultat negatiu han estat tres (7'3%): Bassa de Clots de S'Argila (Andratx), l'Estació Depuradora Camp de Mar (Calvià) i Bassa de la mina de carbó (Sineu). I una localitat sense prospectar, interessant per a limícoles, l'Aerport de Son Sant Joan (Palma).

ANY:	1989	1990	1991	1992	Variació 1992/91
Localitats comptades	25	15	21	38	17 +
Total ocells	10.655	11.067	12.540	17.667	41 %
Nombre d'espècies	41	43	46	51	5 +

Taula I. Població comptada a Balears durant els darrers quatre anys, indicant, el nombre de localitats comptades, total d'ocells (aquàtics i limícoles) i nombre d'espècies, així como la variació en els dos darrers recomptes (GOB, 1990, 1991) (WILK et al. 1992).

Les dates previstes foren els dies 10 al 26 de gener, essent el 18 i 19 els dies preferents.

Tots els recomptes foren realitzats des de terra per observadors provists de material òptic, exceptuant S'Albufera (Muro) que va ser recomptada des de terra i des d'avioneta pel personal del Parc Natural.

Nombre d'ocells comptats

El total dels ocells comptats és de 17.667, pertanyents a 51 espècies, cinc més que el darrer any. (veure Taula II)

Podem dir que la població d'ocells hivernants ha experimentat un increment considerable, un 41% respecte de l'any anterior, seguint la tendència dels darrers anys (veure Taula I). Una de les possibles causes d'aquest augment podria ser, la seguretat que troben els ocells a les principals zones humides. Hem d'aclarar que l'increment en 17 localitats, d'interès comarcal, només representa el 10% del total d'ocells comptats.

Per altra part les precipitacions durant la tardor i l'hivern previs al recompte, a Balears, han estat inferiors a la mitjana, cosa que ens suggereix que podria seguir augmentant la població dels ocells hivernants, sempre

que sigui un bon any de pluges i quan els rigors climatològics del nord d'Europa ens siguin favorables.

Anàlisi per espècies

Les espècies que s'han incorporat enguany per primera vegada al recompte hivernal són: bec-planer (*Platalea leucorodia*), sel·la blanca (*Anas querquedula*) sel·la marbreca (*Marmaronetta angustirostris*), així com la presència a Menorca d'una ànnera mandarina (*Aix galericulata*) l'origen natural de la qual és desconegut. En canvi són dues les espècies pertanyents al grup dels limícoles que no s'han observat, si ho comparem amb l'any anterior. Aquestes són: cegall menut (*Lymnocyptes minimus*) i cegall de mosson coa-negra (*Limosa limosa*).

Convé indicar que en el cas dels limícoles, aquelles espècies més terrestres, com *Vanellus vanellus*, *Pluvialis apricaria*, *Gallinago gallinago*, *Lymnocyptes minimus*, o *Burhinus oedicnemus* presenten una distribució dispersa per l'interior de les illes, la qual cosa fa que els efectius comptats siguin només orientatius.

Les espècies que més destaquen a nivell Balear, per la seva variació respecte de l'any anterior, són:

Espècie	Percentatge / població (%)	Variació 92/91(%)
<i>Fulica atra</i>	25.1	53.8
<i>Anas platyrhynchos</i>	14.0	71.9
<i>Anas crecca</i>	7.3	-15.6
<i>Anas penelope</i>	4.4	16.0
<i>Anas clypeata</i>	4.2	29.9
<i>Pociceps nigricollis</i>	3.6	-10.5
<i>Phalacrocorax carbo</i>	3.4	24.4
<i>Aythya ferina</i>	1.9	-45.4
<i>Ch. alexandrinus</i>	1.6	61.1
<i>Ardea cinerea</i>	1.5	72.5
<i>Egretta garzetta</i>	1.4	89.9
<i>Aythya fuligula</i>	1.0	63.6
<i>Anas acuta</i>	0.7	-12.4
<i>Calidris alpina</i>	0.6	-50.2
<i>Tringa totanus</i>	0.3	-63.9

Fotja (*Fulica atra*). És l'espècie més abundant amb un 25'1% i un augment d'un 53'8%. La seva població hivernant mostra, en els darrers anys, un increment més significatiu. Aquest augment se va fer patent a partir de 1989, degut fonamentalment a l'aparició d'aigües lliures en els canals i llacunes de S'Albufera (Muro). Per altra part, el total comptat a Balears de 4.455 exs., queda bastant lluny dels 5.553 exs. comptats el gener de 1980 (ENA i PURROY, 1982), estant el gros de la població amb 2.801 exs. a S'Albufera des Grau (Maó).

Coll-blau (*Anas platyrhynchos*). És l'ànec de superfície més abundant amb un 14'0% i un 71'9% d'increment: En la seva hivernada presenta menors preferències d'hàbitat i major diversitat en el seu comportament alimentici, cosa que li permet estar present en la majoria de les localitats de Mallorca i Menorca. S'Albufera (Muro), amb una estimació de 1.155 exs., és la localitat més important.

Sel·la rossa (*Anas crecca*). Un 7'3% d'abundància i un descens del -15'6%, motivat en part per no estar present a S'Albufera des Grau (Maó). El seu refugi d'hivernada més important, segueix essent S'Albufera (Muro). La fluctuació de les seves concentracions hivernants depèn principalment dels rigors climàtics a Europa del nord (DOLZ i GÓMEZ, 1988).

Siulador (*Anas penelope*). Presenta un 4'4% d'abundància i un augment del 16'0%. La localitat més important és S'Albufera (Muro). És una espècie d'hivernada irregular, condicionada per les ones de fred del nord d'Europa (DOLZ i GÓMEZ, 1988).

Cullerot (*Anas clypeata*). El seu índex d'abundància és del 4'2%, amb un augment del 29'9%, concentrant els seus efectius sobretot en els prats de S'Albufera (Muro). La tendència a l'augment que mostra aquests darrers anys podria estar determinada per l'increment que ve experimentant la població europea (RÜGER *et al.*, 1986). Això és degut, entre d'altres motius, al generalitzat procés d'eutrofització que sofreixen les zones humides europees per el gran auge experimentat en l'ús de fertilitzants nitrogenats (DOLZ i GÓMEZ, 1988).

Soterí (*Podiceps nigricollis*). Representa un 3'6% del còmput general. Amb un descens del -10'5%. S'observa cada any una disminució constant, sense que se coneguin les causes d'aquesta tendència. El seu refugi tradicional d'hivernada segueix essent l'Estany Pudent (Sant Francesc) amb 600 exemplars, xifra molt inferior a la màxima comptada de 3.900 exs. el 1981 (MAYOL, 1984).

Taula II. Localitats prospectades per illes:

Mallorca: 1 S'Albufera (Muro). 2 Salobrar (Campos). 3 Estanys de S'Avall (Ses Salines): Tamarells, ses Gambes i amb (*) Cala Entogores. 4 S'Albufereta (Pollença). 5 Palma: Basses de Son Ferriol, Depuradora, Ses Fontanelles i amb un (*) la Badia. 6 Escorca: Embassaments de Cúber i amb (*) el de Gorg Blau. 7 Calvià: Golf St. Ponça I, Golf El Toro, Golf St. Ponça II, Ca's Saboner i Tora. 8 Cala Mondragó (Santanyi): S'Amarador i Ses Fonts de n'Alis. 9 Bassa de Son Navata (Felanitx). 10 Santa Margalida: Torrents des

MALLORCA

LOCALITATS	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tachybaptus ruficollis	(200)	-	-	1	13	-	15	9	7
Podiceps cristatus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Podiceps nigricollis	1	-	-	-	5	-	-	-	-
Phalacrocorax carbo	120	63	-	2	15*	13	-	-	-
Nycticorax nycticorax	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Bubulcus ibis	54	-	-	13	-	-	-	-	-
Egretta garzetta	146	4	-	31	-	-	-	-	-
Egretta alba	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Ardea cinerea	59	76	-	37	-	1	3	1	-
Platalea leucorodia	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phoenicopus ruber	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Anser anser	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Tadorna tadorna	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Anas penelope	(432)	-	8	-	-	-	21	-	-
Anas strepera	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Anas crecca	(1117)	-	116	-	-	-	4	-	-
Anas platyrhynchos	(1155)	8	587	2	-	-	119	1	8
Anas acuta	41	15	70	-	-	-	-	-	-
Anas querquedula	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Anas clypeata	(567)	-	45	-	16	-	-	-	-
Netta rufina	(45)	-	-	-	-	-	-	-	-
Marmaronetta angustirostris	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Aythya ferina	(250)	10	-	-	2	-	-	-	-
Aythya nyroca	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Aythya fuligula	152	-	-	-	-	-	-	-	-
Circus aeruginosus	25	1	1	1	-	-	-	-	-
Circus cyaneus	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Pandion haliaetus	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Rallus aquaticus	(300)	1	-	-	-	-	-	-	-
Gallinula chloropus	(400)	+	-	-	5	-	414	18	219
Fulica atra	3501	-	-	-	72	-	66	2	9
Grus grus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Himantopus himantopus	12	22	-	1	-	-	-	-	5
Burhinus oedicephalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Charadrius dubius	12	1	1	-	-	-	-	-	2
Charadrius hiaticula	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Charadrius alexandrinus	15	74	22*	-	12*	-	-	-	-
Pluvialis apricaria	-	19	-	-	-	-	-	-	-
Pluvialis squatarola	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vanellus vanellus	419	900	-	55	-	-	-	-	250
Calidris minuta	4	72	11	-	-	-	-	-	6
Calidris alpina	6	63	-	-	-	-	-	-	2
Philomachus pugnax	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Gallinago gallinago	(200)	2	-	-	-	-	7	-	10
Numenius arquata	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tringa erythropus	14	1	-	-	-	-	-	-	-
Tringa totanus	-	59	-	-	1	-	-	-	-
Tringa nebularia	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tringa ochropus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Actitis hypoleucos	1	-	2	1	2/1*	2*	1	-	-
Aix galericulata	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL (51 espècies):	9.285	1.410	863	145	144	16	650	31	518

(): estimacions. +: observacions anteriors i posteriors al recompte.

Ravellar i amb () el de Na Borges. 11 Torrent de Banyamel (Capdepera).
Menorca: 12 S'Albufera des Grau (Maó). 13 Alaior: Prat de Son Bou i amb (*) Cala
en Porter. 14 Basses de Lluriach-Tirant (Es Mercadal). 15 Es Mercadal:
Salines de Fornells i amb (*) Son Saura del nord. 16 Maó: Morella, Port i
amb (*) Montgófre. 17 Ciutadella: Son Saura del sud i amb (*) La Vall.
Eivissa: 18 Salines d'Eivissa (Sant Josep): Codolar, Sal Roca, Es Cavallet. 19 Ses
Feixes de Talamanca i de Vila (Eivissa).
Formentera: 20 Estanys Pudent i amb (*) el des Peix. 21 Llacuna s'Espalmador.*

		MENORCA						EIVISSA		FORMENT.		TOTAL
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	BALEARS
4*	1	82	2	3	-	2/2*	-	-	-	-	-	341
-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	19	-	-	6	-	-	6	-	600/4*	-	641
-	-	147	11	-	115	12/28*	1	50	-	34*	-	611
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	7	-	2	-	-	-	11	-	-	87
1/1*	-	45	3	-	4	1/4*	-	13	2	6/3*	-	264
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
2	-	26	1	5	14/11*	1/10*	-	32	-	3/1*	-	283
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
-	-	16	-	-	-	-	-	6	-	-	-	15
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
-	1	126	-	191	-	-	-	-	-	5	-	7
-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	779
-	-	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	-	221	26*	15/2*	6	6	2	-	-	1.307
-	-	300	22	221	26*	15/2*	6	6	2	-	-	2.480
-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	134
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	48	-	32	35*	4	-	-	-	-	-	747
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	90	-	-	-	-	-	352
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	-	180
-	-	1	1	-	3*	1	1	-	-	-	-	35
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
1	-	-	-	4	1	1*	-	-	-	-	-	10
-	-	+	-	+	+	+	-	-	1	-	-	302
-	23	-	3/4*	+	+3*	20	4*	-	6	-	-	1.119
-	7	740	6/6*	30	-	-	3/13*	-	-	-	-	4.455
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	1	-	-	16	-	-	-	16
6	-	-	-	-	27	19*	-	78	-	35	2	290
-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	34
-	-	-	-	-	2	-	-	4	-	-	1	8
-	-	200	10	373	-	164*	-	32	-	-	-	2.403
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	97
-	-	-	-	-	7	-	-	30	-	-	1	109
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	1	+	13/7*	+	1	-	-	2	-	-	-	243
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	14	43
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	66
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	2*	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	2	1/1*	-	18	-	5	2	39
-	-	-	1*	-	-	-	-	-	-	-	-	1
15	33	1.762	97	955	264	416	28	317	22	696	22	17.689

Corpetassa (*Phalacrocorax carbo*). La seva abundància és del 3'4%, amb un 24'4% d'augment. Espècie en expansió, com a conseqüència de les mesures de protecció aplicades en el nord d'Europa (CATCHOT, 1991). La seva distribució segueix augmentant a totes les illes. Els 611 exs. d'enguany doblen amb escreix els 274 exs. comptats a Balears el 1989 (GOB, 1990).

Moretó (*Aythya ferina*). És l'ànnera cabussadora més abundant, amb un índex d'abundància del 1'9%, molt per davall dels ànecs de superfície més abundants. Presenta una disminució significativa (del -45'4% respecte de l'any 1991), en part per la seva absència a S'Albufera des Grau (Maó). Espècie que pels seus requeriments ecològics se troba associada a àrees llacunars, explotant les praderes de caràcees (SCHUSTER, 1976).

Tiruril-lo camanegra (*Charadrius alexandrinus*). Només representa un 1'6% dels ocells comptats; el seu augment d'un 61'1%, ha quedat distribuït per nombroses localitats de totes les illes. La població hivernant deu ser major a la del recompte, ja que els seus hàbitats litorals, no han estat prospectats en la seva totalitat així como els aeroports. Els seus millors enclavaments són les salines d'Eivissa (S. Josep) i el Salobrar (Campos), encara que aquest darrer ha disminuït a la meitat en relació a l'any anterior.

Agró (*Ardea cinerea*). És el ciconiforme més abundant, amb un 1'5% del recompte total. L'augment del 72'5% està repartit per diverses localitats de Mallorca, Menorca i Eivissa, essent el Salobrar (Campos) la més important.

Agró blanc (*Egretta garzetta*). Amb un 1'4% d'abundància, i el major augment entre els ciconiformes (un 89'9%). Dues són les localitats amb majors concentracions, S'Albufera (Muro) on augmenta cada any, i S'Albufereta (Pollença).

Moretó de puput (*Aythya fuligula*). Amb un 1'0% d'abundància, i un 63'6% d'augment, és l'ànec cabussador que més ha incrementat els seus efectius, confirmant la tendència iniciada el 1989, principalment en les aigües profundes de S'Albufera (Muro).

Coer (*Anas acuta*). Només un 0'7% d'abundància, i un descens del -12'4%. És una espècie que mostra acusades fluctuacions poblacionals. La localitat amb major importància numèrica és l'Estany des Tamarells (Ses Salines).

Corriol variant (*Calidris alpina*). Un 0'6% d'abundància, i mostrant un descens del -50'2%. Aquesta baixada és conseqüència de la reducció dels seus efectius en el Salobrar (Campos), que segueix essent la millor localitat per a l'espècie.

Cama-roja (*Tringa totanus*). Un 0'3% d'abundància, i amb un -63'9% de descens, és el limícola que més descendeix en els seus efectius. La seva principal localitat és el Salobrar (Campos).

Col·laboradors

Els col·laboradors del recompte per illes han estat, Mallorca: Catalina Artigues, Melsion Coll, Miguel Angel Conesa, Miquel Angel Dora, M. Fullana, Jordi Huguet, Jesús Jurado, Jesús R. Jurado, F. Lillo, Xisco Lillo, Carlos López-Jurado,

X. Manzano, J. Mayol, Antoni Mestre, A. Muntaner, Jordi Muntaner, Antoni Muñoz, M. Pons, Joan Mario Rebassa, J. Riera, Ll. Roig, A. Verd, Carlota Viada, Pere Vicens, Sebastià Vidal (GOB, SECONA, ICONA). Menorca: Josep Capó, Santi Catchot, Evaristo Coll, Antoni Escandell, Raül Escandell, Agueda Escaño, Nuria Gascón, Josep Mascaró, Tòfol Mascaró, Jonatan Neslany, Fèlix de Pablo, Enric Ramos, Rafel Triay (GOB). Eivissa i Formentera: S. Costa, J. Estarellas, A. Galera, O. Martínez, J. Monterde, B. Planas, M. Schwer- nberger (GEN-GOB, SECONA).

Bibliografia

- CATCHOT, S. 1991. Corpetasses (*Phalacrocorax carbo*) amb anelles de color. *Anuari Ornitològic de les Balears, 1990*. Volum 5: 25-27. GOB. Palma.
- DOLZ, J.C. i GÓMEZ, J.A. 1988. Las anátidas y fochas invernantes en España. *Invernada de aves, en la Península Ibérica*. Monografía I: 55-69. SEO. Madrid.
- ENA, V. I PURROY, F.J. 1982. Censos invernales de aves acuáticas en España (Enero 1978, 79 y 80). ICONA. Madrid.
- GOB. 1990. Recompte d'ocells aquàtics i limícoles. *Anuari Ornitològic de les Balears, 1989*. Volum 4: 21-23. Palma.
- GOB. 1991. Recompte hivernal d'ocells aquàtics i limícoles. *Anuari Ornitològic de les Balears, 1990*. Volum 5: 37-39. Palma.
- MAYOL, J. 1984. Concentración invernala de zampullín cuellinegro, *Podiceps nigricollis* C. L. Brehm 1831, en Formentera. *Boletín de la Estación Central de Ecología*. Vol. XIII. nº 25: 63-65. ICONA. Madrid.
- RÜGER, A. *et al.* 1986. Results of the IWRB International Waterfowl Census 1967-1983. IWRB Special Publication No. 6.
- SCHUSTER, S. 1976. Die monatlichen wasservogel-zahlungen am bodensee 1961-1962 bis 1974-1975. 3. Teil: tauchenten un Blesshuhn. *Orn. Beob.* 73: 209-294.
- WIJK, S., CATCHOT, S. i LÓPEZ-JURADO, C. 1992. Recompte hivernal d'ocells aquàtics i limícoles a les Balears. *Anuari Ornitològic de les Balears, 1991*. Volum 6: 63-66. GOB. Palma.

(Rebut: 15.02.93; Acceptat: 30.03.93)